

ТАВРІЙСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ В.І. ВЕРНАДСЬКОГО
НАВЧАЛЬНО-НАУКОВИЙ ГУМАНІТАРНИЙ ІНСТИТУТ
КАФЕДРА ПСИХОЛОГІЇ ТА ПЕДАГОГІКИ

ПСИХОЛОГО-ПЕДАГОГІЧНІ
ПРОБЛЕМИ СОЦІАЛІЗАЦІЇ
ОСОБИСТОСТІ
В СУЧАСНИХ УМОВАХ

МІЖНАРОДНА
НАУКОВО-ПРАКТИЧНА КОНФЕРЕНЦІЯ

31 січня - 1 лютого
2020

Svyrydova L. G. Challenges of adoption of Academic integrity in National technical university of Ukraine "I. Silorsky KPI"	164
---	-----

**НАПРЯМ 5. ЗАГАЛЬНА ПСИХОЛОГІЯ.
ІСТОРІЯ ПСИХОЛОГІЇ**

Виноградова В. Є. Структура творчих здібностей В. І. Вернадського	167
Лашкул Л. П. Розуміння внутрішньоособистісного конфлікту у класичній психоаналітичній школі	171
Шостак О. В. Психологічна характеристика розвитку міжособистісних відносин колишнього подружжя	173

**НАПРЯМ 6. ПСИХОЛОГІЯ ОСОБИСТОСТІ
Жураківський І. О.**

Сучасні теорії психосоматичних взаємозв'язків	176
Зварич Х. І. Психологічні особливості впливу реклами на сприйняття особистої привабливості у жінок	179
Камінська О. В. Психологічні чинники формування професійної етики майбутнього лікаря	181
Костюченко О. В. Ідентифікація як засіб досягнення унікальності іншого в діяльності психолога	184
Romanyuk L., Zatsarinska O. Background of values becoming in youth – as the factors of community development	188
Сергієнко Н. П., Щербина А. Є. Особливості формування емпатії у майбутніх психологів в процесі навчання	191

reflection in their community. Multivariate analysis of variance was conducted to actually confirm all the working hypotheses and conclude that communities function enhances the influence of social-psychological mechanisms and promotes activation of the intrapersonal mechanisms of youth' values becoming (10 indicators T-values and 8 – I-values proved to be reliable). Virtual increase in the rank of T-values "Development " and "Cognition" was observed in all the youth who volunteered for the experiment and certain variable effects arising from the interaction of independent factors of gender and major were observed.

Сергієнко Н. П.,

*кандидат психологічних наук, доцент,
доцент кафедри психології діяльності в особливих умовах
Національного університету цивільного захисту*

Щербина А. Є.,

*курсантка соціально-психологічного факультету
Національного університету цивільного захисту*

ОСОБЛИВОСТІ ФОРМУВАННЯ ЕМПАТІЇ У МАЙБУТНІХ ПСИХОЛОГІВ В ПРОЦЕСІ НАВЧАННЯ

Глобальні зміни, які мають місце у сучасному суспільстві, висувають нові вимоги до професійної підготовки майбутніх психологів. Проблема становлення особистості майбутнього психолога є традиційною як для вітчизняної, так і зарубіжної психологічної науки. Потреба у формуванні кваліфікованого фахівця соціальної сфери стимулює дослідження, спрямовані на вивчення емпатії як соціально-психологічного феномена. Для психолога важливого значення набувають саме ті якості, які пов'язані зі здатністю правильно сприймати людей, розуміти їх почуття та дії, передбачати поведінку в різних ситуаціях. Фахівець соціальної сфери повинен вміти керувати своїми емоційними станами та переживати життєві ситуації з позиції іншого, в іншому випадку буде ускладнена загальна кооперація та взаєморозуміння.

Проблемою емпатійності займалися відомі психологи А. Валлон, О.Ф. Лазурський, Е. Фромм, С. Хорні, В. Штерн, П.М. Якобсон тощо.

Здійснений нами літературний аналіз праць дозволив виокремити досить велику кількість визначень емпатії. Найпоширенішими є розуміння емпатії як процесу, з одного боку, і властивості особистості з

іншого. З огляду на мету даної роботи та її детальному аналізу впливає друге розуміння емпатії. Емпатія – здібність, властивість особистості, сутність якої полягає в умінні давати опосередковану емоційну відповідь на переживання іншої людини на основі рефлексії її внутрішнього стану, думок, почуттів.

Протягом існування всього людства було безліч спроб визначити поняття «емпатія». Психологами було написано багато наукових праць, кожен вкладав власний сенс в розуміння даного феномену особистості, тому серед дослідників спостерігаються значні розбіжності у його трактуваннях і інтерпретаціях але проникнути в суть цього феномену вченим не вдалось і до сих пір, тому на даний час в психології відсутнє загальноприйняте уявлення про емпатію.

Поняття емпатії було введено в середині ХХ ст. Е Тітченером для позначення почуття, близького за змістом з симпатією. У прямому перекладі з грецької емпатія означає вчування всередину, в суть. У сучасній психології поняття емпатії використовується для передачі такої духовної єдності особистостей, коли одна людина настільки переймається почуттями іншої, що тимчасово ототожнює себе з нею, нібито розчиняюь у ній. На відміну ж від ідентифікації (з якої іноді порівнюють емпатію), емпатуючий переживає світ емпатованого нібито свій власний, не втрачаючи якості «нібито». Він відчуває невпевненість іншої людини, або її страх, або її роздратування так, наче це його власні переживання, але без власної невпевненості, страху чи роздратування [2, с. 73].

В.В. Бойко розглядає емпатію як раціонально-емоційно-інтуїтивну форму відображення, яка є особливо витонченим засобом «входження» в психоенергетичний простір іншої людини. М. Шелер розглядав емпатію як механізм пізнання, тобто акт, спрямований на пізнання особистості іншого як найвищої цінності [3, с. 54].

Т. Рібо – на нижчому психофізіологічному рівні розвитку емпатія виступає як синергія (наслідування руховим прагнень), а на більш високому – як синестезія, тобто узгодженість почуттів, переживань, що викликають подібні вчинки, хоча в ряді випадків люди прагнуть позбавити себе від співпереживання до страждань іншої людини [3, с. 95].

На думку А.А. Меграбяна, емпатія включає в себе три компоненти:

- емпатійну тенденцію – здатність до співпереживання, вразливості;
- тенденцію до приєднання – здатність до прояву тепла, дружелюбності, підтримки;
- сензитивність до заперечення – здатність до виникнення адекватного відчуття провини, сприйнятливості до критики в свою адресу [1, с. 52].

Емпатія – справжній дар, який не всі вміють використовувати за призначенням. Часто така властивість психіки приносить страждання

людині, адже не завжди люди відчувають тільки радість, щастя, любов та інші позитивні стани. Те, що для однієї людини здається межею мрій, для іншої є тягарем. Уміння співпереживати і співчувати передбачає наявність у людини розвинутої особистості, оскільки незрілий розум виявляється не в змозі впоратися зі шквалом чужих емоцій. Якщо доля наділила вас розвинутою здатністю до співпереживання, може все ж варто розвивати її? Хоча б для того, щоб виконати своє призначення – допомога іншим людям. Однак, за сильну здатність до співчуття і співпереживання нерідко доводиться розплачуватися.

Проблема підвищення ролі емпатії в особистісному розвитку давно стала предметом наукового дослідження в психології. Це пов'язано з тим, що емпатія як психологічний феномен робить істотний вплив на всю особистість в цілому, підвищує мотиваційність і продуктивність діяльності і розширює уявлення про її ефективність. Однією з професійно-значущих властивостей, необхідних для успішного здійснення психологічної взаємодії, є емпатія.

Професійна психологічна діяльність висуває до особистості особливі вимоги: вміння у відносинах з клієнтом бути щирим, розуміти емоційний стан клієнта, правильно відображати і передавати почуття, що переживає в даний момент. Без практичного оволодіння такою психічною реальністю як емпатія, неможливо досягнення ефективності у професійній діяльності. Емпатія психолога консультанта до клієнта – особливе почуття, завдяки якому психолог-консультант може як би зсередини розуміти психологію клієнта, проникати в його внутрішній психологічний світ, краще і глибше пізнати особистість клієнта і його стану. Ефективність професійної діяльності психолога знаходиться в прямій залежності від рівня сформованості у нього здатності до розуміння. Розуміння для психолога є одним з важливих способів отримання інформації про людину [1, с. 64].

Представляється безперечним, що емпатія є цінною професійною якістю психолога, чия практична діяльність пов'язана з безпосередніми контактами з людьми, з допомогою їм у вирішенні їх проблем. При цьому особливо важливо не забувати про її суб'єктивні межі, вихід за які загрожує професійним вигоранням. Іншими словами, психолог повинен вміти перейнятися переживаннями іншої людини, однак не настільки, щоб перетворити чужі проблеми в свої.

Мета дослідження полягає у вивченні особливостей формування емпатії у студентів в процесі навчання. В нашому дослідженні приймали участь 56 студентів та курсантів соціально-психологічного факультету Національного університету цивільного захисту України.

Після проведення методики «Діагностика рівня емпатії» І.М.Юсупова ми отримали дані які вказують на те, що середній рівень емпатійності проявили 64,2% опитаних, що становить 36 осіб.

Цей рівень властивий переважній більшості людей. Оточуючі не можуть назвати вас «товстошкірим», але в той же час ви не належите до числа особливо чутливих осіб. У міжособистісних відносинах більш схильні судити про інших за їхніми вчинками, ніж довіряти своїм особистим враженням. Вам не чужі емоційні прояви, але частіше ви тримаєте їх під самоконтролем. У спілкуванні уважні, намагаєтеся зрозуміти більше, ніж сказано словами, але при зайвому зісланні почуттів співрозмовника втрачаєте терпіння. Віддаєте перевагу делікатно не висловлювати свою точку зору, не будучи впевненим, що вона буде прийнята. При читанні художніх творів і перегляді фільмів частіше стежите за дією, ніж за переживаннями героїв. Важко прогнозувати розвиток відносин між людьми, тому їх вчинки часом виявляються для вас несподіваними. Ви не відрізняєте розкутістю почуттів, і це заважає вашому повноцінному сприйняттю людей.

Таким чином отримані результати вказують на те, що у наших досліджуваних більш виражений середній рівень емпатії, що може свідчити про те, що їм не чужі емоційні прояви, але частіше вони тримають їх під самоконтролем. У спілкуванні уважні, намагаються зрозуміти більше, ніж сказано словами, але при зайвому зісланні почуттів співрозмовника втрачають терпіння.

Список використаних джерел:

1. Вартанян В.М. Эмпатия как ключевой фактор успешной профессиональной деятельности психолога. Современные психолого-педагогические проблемы высшей школы. Вып. 4. Л.: Изд-во ЛГУ, 1985. 73 с.
2. Гаврилова Т.П. Понятие эмпатии в зарубежной психологии. М.: АСТ, 1975. 212 с.
3. Орлов А. Б. Феномены эмпатии и конгруэнтность. М.: Возраждение, 2005. 113 с.